

EXAMENSARBETE
Våren 2010
Lärarytbildningen

**Styrd norm eller
lärandeverktyg?**

Några lärares förhållningssätt till mångfalden i
klassrummet

Författare

Emma Stephan Molin
Vivian Östbring

Handledare

Patricia Lorenzoni

Styrd norm eller lärandeverktyg?

Abstract

Dagens samhälle präglas av en mångfald som självklart avspeglar sig i skolan. Syftet med vår undersökning är att skaffa oss kunskap om lärares förhållningssätt gentemot denna mångfald. Vi är även intresserade av att se vilka eventuella möjligheter och begränsningar lärare ser i undervisningen ur ett mångfaldsperspektiv. Undersökningen grundar sig på en kvalitativ forskning där intervjuer av några lärare i samhällsorienterande ämnen i grundskolans senare år samt gymnasiet har gjorts. Vid sammanställningen av dessa intervjuer som genomförts med lärare från de senare skolåren uppkom en stor variation av uppfattningar kring vad mångfald är och vad det får för betydelse för läraryrket. Dock kan vi ändå dra slutsatsen att det existerar en medvetenhet om att man bör ta till vara på denna mångfald.

Ämnesord: förhållningssätt, lärandeverktyg, lärare, mångfald, samhällsorienterande ämnen, samtal i klassrummet

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Problemformulering	4
1.3. Syfte och frågeställning.....	4
1.4. Forskningsläge	4
1.5. Centrala begrepp	5
2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TEORIANKNYTNING	7
2.1. Forskningsfronten.....	7
2.2. Sociokulturellt perspektiv – teoretisk utgångspunkt	8
2.3. Litteratur som rör mångfald och skola	9
2.4. Offentliga Dokument.....	10
2.4.1. Styrdokument	10
2.4.1.1. Läroplaner	10
2.4.1.2. Kursplaner	11
2.4.2. Offentlig diskussion kring mångfalden i skolan	12
2.5. Källkritiska aspekter.....	14
3. METOD OCH MATERIAL.....	15
3.1. Kvalitativ forskningsmetod	15
3.2. Urval och avgränsningar	16
3.3. Tillvägagångssätt.....	17
3.4. Problem och möjligheter samt etiska överväganden.....	17
4. RESULTAT OCH ANALYS AV LÄRARINTERVJUER.....	18
4.1. Lärares definition av begreppet mångfald.....	19
4.2. Mångfald i relation till läraryrket	19
4.3. Problematik med mångfalden i skolan	21
4.4. Respondenternas tolkning av mångfalden i styrdokumentet.....	23
5. DISKUSSION	24
5.1. Sammanfattning av diskussion.....	27

6. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	27
REFERENSER	28
Offentligt tryck	28
Litteratur	28
Elektroniska referenser	28
BILAGOR	30
Bilaga 1 - Intervjuguide	30
Bilaga 2 - Respondent 1	31
Bilaga 3 - Respondent 2	32
Bilaga 4 - Respondent 3	33
Bilaga 5 - Respondent 4	34
Bilaga 6 - Respondent 6	35
Bilaga 7 - Respondent 7	36

1. Inledning

Under vår Verksamhets Förlagda Utbildning (VFU) har vi kommit kontakt med skolor som till viss del avspeglar all den mångfald som vårt samhälle präglas av idag. Något som vi emellertid uppfattar är att det inte alltid till fullo tas tillvara på denna bredd av förkunskaper som finns representerade i klassrummet. Styrdokumentet i skolan tar upp att undervisning ska vara individuell och utgå från eleven och dennes intressen. Vi har under VFU saknat tillvaratagandet av mångfald och blev intresserade av hur lärare såg på mångfald och även hur de valde att förhålla sig till den. Vidare såg vi även ett intresse av att få en inblick i om mångfalden påverkar undervisningen oavsett om den är social, etnisk, ekonomisk eller sexuell.

1.1. Bakgrund

Skolan som samhällsinstitution tenderar att uppfattas som en opartisk plats, som på ett objektivt sätt förmedlar kunskap till barn och ungdomar. Men skolan ska inte enbart förmedla kunskap utan även ta tillvara de kunskaper och erfarenheter som finns hos eleverna sedan tidigare. Detta framförs i Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, och Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, där det står att undervisningen ska ”anpassas till varje elevs förutsättning och behov” och utgå från varje elev (www.skolverket.se 2010). Detta skulle kunna tolkas som att då Sverige blir mer internationaliserat och att ”rörlighet över nationsgränserna” ökar ställer detta alltmer fokus på att vi ska ha förståelse för en kulturell mångfald. Skolan har ett ”ansvar för att stärka förmågan” för detta (a.a.).

Under de år som vi varit lärarstudenter har vi genomfört ett flertal VFU (Verksamhets Förlagd Utbildning) och vi insåg att vi saknade tillvaratagandet av mångfalden i klassrummet när vi gjorde våra VFUer. Under Allmänna utbildningsområdet 2 valde vi därför att skriva om likvärdig utbildning och dispens från den obligatoriska undervisningen. När vi skulle välja område inför vårt examensarbete kunde vi konstatera att vi fortfarande saknade att undervisningen utgick från varje elevs bakgrund och tidigare erfarenheter, och den mångfald vi såg i samhället inte alltid togs tillvara i klassrummet. Detta oavsett om det fanns olika etniciteter eller annan mångfald i klassrummet.

1.2. Problemformulering

Vi har vid diskussioner, på skolorna där vi gjort vår VFU, hört lärare säga att de inte gör någon skillnad på eleverna. Att behandla alla lika må vara något att eftersträva men vi kan se en problematik med detta då vi är olika. I *Krock eller Möte* (SOU 1996:143) där man tar upp att forskare i England har kommenterat sådana uttalande med att det innebär att dessa lärare i själva verket diskriminerar och behandlar eleverna utifrån en majoritetsnorm där individualiteten åsidosätts.

Styrdokumentet är tydliga med att elever ska mötas individuellt och att undervisningen inte kan utformas lika för alla. Tar lärare tillvara på elevers erfarenheter och kunskaper i klassrummet? Om läraren väljer att inte göra detta, vilka orsaker ligger bakom? Finns det en rädsla hos lärarna för att inte kunna hantera de frågeställningar som kan uppstå i diskussionerna? Eller är det enbart en fråga om tidsbrist?

1.3. Syfte och frågeställning

Syftet med denna undersökning är att få en inblick i hur några lärare i samhällsorienterande ämnen på grundskolans senare del samt gymnasiet förhåller sig till mångfalden i klassrummet och styrdokumentens krav. För att uppnå syftet med uppsatsen skall följande frågor besvaras:

- På vilka sätt uppfattar den samhällsorienterande läraren att undervisningen påverkas av klassrummets mångfald?
- Vilka möjligheter respektive begränsningar uppfattas av läraren i undervisningen utifrån ett mångfaldsperspektiv?

1.4. Forskningsläge

Vi har i våra efterforskningar inte funnit några arbeten med samma syfte som denna uppsats, d.v.s. att få en inblick i hur lärare i skolans senare år förhåller sig till mångfalden i klassrummet och styrdokumentens krav i de samhällsorienterande ämnen. Dock har vi funnit litteratur och avhandlingar som ligger nära. Några av dessa har vi valt att använda som referenser. *Vems är historien?* av Kenneth Nordgren (2006) tar upp hur historien används för

att invandrare ska få en identitet i ett nytt sammanhang, hur vi kan förstå dagens samhälle utifrån historiska händelser samt skolämnet historia i det mångkulturella samhället i Sverige. Vi har koncentrerat oss på den sista delen av avhandlingen som berör skolämnet historia i dagens mångkulturella samhälle.

Krock eller Möte (SOU 1996:143) är ett delbetänkande av Skolkommittén där skolans mångkulturella bredd diskuteras, vidare omnämns potentiell problematik och hur man ska kunna förhålla sig till detta. Här konstateras att det finns svårigheter att använda sig av elevernas tidigare erfarenheter i undervisningen, i de samhällsorienterande ämnena, på grund av språkliga brister hos eleverna. Vi har valt att använda oss av denna SOU (1996:143) då vi anser den vara tillförlitlig för att den grundar sig på representanter från olika delar av skolvärlden och deras erfarenheter.

Men vi har inte hittat aktuellare studier kring detta och fann det av intresse att titta på hur några lärare förhåller sig till mångfalden i klassrummet och styrdokumentet idag 16 år efter att läroplanerna skrevs. Vi har funnit arbeten som rör mångfalden i de lägre skolåldrarna, modersmålsundervisning, religionstillhörighet samt ämnet historia men ingen som tar upp den vinkling som vi valt att fokusera på. Därför anser vi det vara befogat att genomföra denna undersökning.

Då vi är intresserade av lärares förhållningssätt och tillvaratagandet av mångfald i skolan är det svårt att inte ta med publikationer som rör diskussioner kring detta. Vi är väl medvetna om att det inte kan kallas forskning men anser ändå att de har en viktig funktion då de breddar vårt undersökningsunderlag.

1.5. Centrala begrepp

Vi kommer här att redogöra för vår tolkning av några centrala begrepp i undersökningen. De begrepp vi valt att definiera är sådana som kan tolkas på olika sätt och inte vara självklara för alla.

Mångfald - Nationalencyklopedin (www.ne.se 2010) beskriver begreppet mångfald som ”stort och varierat antal” vilket ligger nära den tolkning vi väljer att använda oss av. Därmed menar vi att mångfald inte enbart skall kopplas till kulturella skillnader utan även sociala,

sexuella och ekonomiska skillnader. De erfarenheter och kunskaper vi bär med oss och gör oss till de unika människor vi är.

Etnicitet - I Nationalencyklopedins (www.ne.se 2010) förklaras etnicitet enligt följande ”*identifikation med och känsla av tillhörighet... Etnicitet har därmed att göra med social klassificering och grupprelationer*”. Vi har valt att använda oss av tolkningen att etnicitet avser att en individ beroende av sin kulturella bakgrund ”klassificerar” sig till en viss grupp eller nationalitet.

Lärande - Vi är medvetna om att det finns olika tolkningar av vad lärande är och enligt Nationalencyklopedin (www.ne.se 2010) är det när kunskaper förmedlas eller mottages för att viss kompetens ska uppnås. Vi har i detta arbete valt att använda oss av samma tolkning av lärande som Roger Säljö (*Lärande i praktiken*, 2005) gör. Han menar att lärande är det vi tar med oss från ”sociala situationer och brukar i framtiden” och den optimala lärandesituationen fås genom aktiv integrering mellan människor eller artefakter (Säljö, 2005).

Lärandeverktyg - Roger Säljö (2005) menar att lärandeverktyg kan var dels intellektuella verktyg så som språket, dels fysiska verktyg som datorer. Vi delar hans uppfattning och tolkar att lärandeverktyg är redskap som används i lärandeprocessen. Oavsett om dessa är av fysisk, intellektuell, verbal, symbolisk eller konceptuell karaktär.

Klassrummet - Med klassrummet avser vi inte rummet med möblering utan de personer som befinner sig i rummet alltså eleverna och läraren. De åsikter, erfarenheter och kunskaper som finns samlade just vid det undervisningstillfället som uppstår.

Identitet - En av Nationalencyklopedins (www.ne.se 2010) beskrivningar av identitet är ”*egen existens och särart*”. När vi använt oss av identitet menar vi att det är samma tolkning, alltså det som ligger till grund för vad som gör en till den man är.

Skolans senare år - Definitionen av skolans senare år avser vi grundskolans årskurser 7-9 samt gymnasiet.

2. Litteraturgenomgång och teoriansknytning

Här presenterar vi aktuell forskning och litteratur som rör ämnet mångfald i skolan.

2.1. Forskningsfronten

Kenneth Nordgren (2006) konstaterar i sin avhandling *Vems är historien?* att för ungdomar är det essentiellt ”att få ”sin” historia bekräftad” (s. 221) men att skolan inte har utvecklats i samma takt som vårt samhälle har blivit multietniskt. Han menar även att det är viktigt att skolan bibehåller sin historiekultur samtidigt som den är öppen för andras. Om detta inte sker fortsätter skolan att vara en monokulturell mötesplats och inte den mångkulturella som är ett skolpolitiskt mål. Hans studier har visat på att ”vår förståelse av samtiden påverkas av de historiekulturer vi tillhör” (a.a., s. 222) Läroböckerna är ytterligare en faktor som bör anpassas mer till det nya samhället och den forskning som bedrivs idag kring mångfaldsbegreppet (Nordgren, 2006).

Som lärare är det även värdefullt att låta svåra och kontroversiella frågor vara med i dialogerna, detta för att kunna bemöta den mångfald av åsikter som finns bland eleverna och på så sätt lägga grunden för fortsatta diskussioner. I *Det är inte min historia!* (Mellberg, 2004) tar författaren upp från sin undersökning att lärare kan stöta på elever som inte har ”empati” (s. 318) för det som läraren väljer att ta upp därför att eleven har ett annat historiemedvetande eller annan historieberättelse med sig. Genom att ha en dialog i klassrummet där allas tankar, erfarenheter och åsikter får komma fram kan man som lärare få underlag till att arbeta med ytterligare aspekter som tas upp i styrdokumentet och som handlar om allas lika värde, förståelse för andra människor, deras villkor och värderingar.

Mellberg (2004) konstaterar vidare i sin undersökning som han gjort på fyra grundskolor i Rosengård att dessa lärare inte heller utnyttjar det faktum att det finns mångfald i klassrummet när de planerar sin undervisning. Här hänvisar man till brister i språket som den bidragande orsaken till att man anser det svårt eller omöjligt att låta elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper finnas med i klassrumdialogen. Även på denna skola arbetar man enligt ”en dold läroplan” som många historielärare i svenska skolor följer (Mellberg 2004, s. 323). Den bygger på en kronologisk ordning som ses som naturlig och det är läraren som gör urvalet om vad som ska tas upp. Även om lärarna anser att det finns brister hos eleverna i deras kunskaper i historia, väljer man att se det som att bristen ligger hos eleven och inte i

tillvaratagandet hos läraren av elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter (Mellberg, 2004).

2.2 Sociokulturellt perspektiv – teoretisk utgångspunkt

Det centrala i det sociokulturella perspektivet är aktiv interaktion mellan människor, härmed blir språket ett viktigt verktyg för lärande. Genom språket och kommunikation mellan människor ges möjlighet att jämföra och lära av varandras erfarenheter. När man arbetar utifrån ett sociokulturellt perspektiv använder man samtalet tillsammans med de erfarenheter och kunskaper som finns sen tidigare hos varje enskild elev i en dialog och som lärandeverktyg i klassrummet. Roger Säljö (*Lärande i praktiken*, 2005) menar att kommunikation skapar sociokulturella tillgångar som breddar kunskaperna hos de som deltar i dessa samtal. Han menar också att lärande är det vi tar med oss från ”sociala situationer och brukar i framtiden” och den optimala lärandesituationen fås genom aktiv integrering mellan människor eller artefakter (a.a.). Genom att använda sig av språket som ett lärandeverktyg i klassrummet begränsas inte eleven endast till sina egna erfarenheter och färdigheter utan ges möjlighet att ta del av klasskamraters kunskaper menar Säljö (a.a.). Kommunikation mellan eleverna ger dem möjlighet att jämföra, låna och byta information, kunskaper och erfarenheter som de har med sig in i klassrummet. Dessa diskussioner och analyser menar Säljö (a.a.) möjliggör för individer att tillsammans skapa nya kunskaper eller handlingsmönster i en sociokulturell kontext. Därför är det viktigt att som lärare tillse att eleverna får bidra med det som de har med sig från tidigare erfarenheter och inte minst hemifrån. Det kan ge nya sätt att lösa problem eller resonera och kan visa på hur eleverna uppfattar världen. Lärande är inte enbart att ta till sig ämnesstoff utan även att se meningen med det man lär sig och se hur man kan använda sig av denna kunskap.

I *Lärande i praktiken* (Säljö, 2005) påpekar författaren att elevernas lärande inte enbart sker inom skolans värld utan familjen har stor påverkan på vilka kunskaper eleverna har när det gäller traditioner och åsikter, det framhålls även att det är i familjekonstellationer som den främsta socialisationen äger rum. Detta tolkar vi som att eleverna tar med sig sin sociokulturella miljö in i skolan, för att där integreras med varandra och varandras sociokulturella tillgångar, vilket sätter igång en lärande process. Det är alltså viktigt att lärare skapar en miljö där elever ges möjlighet att få diskutera och resonera i klassrummet med varandra, detta gör att förståelsen ökar för erfarenheterna och kunskaperna hos den enskilda

eleven, men också för elevgruppen i sig. Eleverna, men också läraren, får härmed en lärandesituation där alla kan ta del av varandras erfarenheter, kunskaper och färdigheter som grundar sig i ens identitet och bakgrund. Egenskaper som empati och förståelse utvecklas vilket leder till ett socialt klimat där alla vågar och kan se ett värde av att framhålla sin identitet och bakgrund, vare sig det handlar om social, ekonomisk eller kulturell bakgrund. Detta innebär att varje elev får utrymme för sin identitet och får synas i klassrummet.

2.3. Litteratur som rör mångfald och skola

I boken *Vägar till elevers lärande* under kapitlet *Att själv välja väg för lärandet* (1995) tar Monica Sträng-Haraldsson upp formella och informella kunskaper. Hon menar att informella kunskaper är personliga och en individs ”egen bild eller konstruktion av företeelser och mening i världen” (s. 27), dessa uppstår av sådant som är självupplevt. Formella kunskaper är de teoretiska kunskaper eleverna möter i skolan. Vidare tar hon upp att dagens forskning om lärande har kommit fram till att det är essentiellt att de formella och informella kunskaperna interagerar för att kunskapsutveckling ska ske. Om inte så sker finns risken att det är elevernas egna personliga erfarenheter, de informella kunskaper, som finns kvar och inte de formella som skolan förmedlar. Därmed är skolan en viktig mötesplats för olika åsikter, kunskaper och värderingar. Här kan dessa diskuteras, argumenteras och utvecklas till nya insikter, då får eleverna syn på att det finns fler perspektiv.

I publikationen *Den mångkulturella skolan* (1996) skriver lärare och forskare om det mångkulturella Sverige i och utanför skolan. En av författarna Inger Nordheden (1996) anser att när olika kulturer och åsikter blandas uppstår det ibland tillfällen som kräver en diskussion. Dessa situationer får skolan inte undvika utan måste bemöta när de uppstår. Hon skriver följande:

Därför är det bra om läraren tillåter att barnen krockar då och då, att läraren inte sopar alla konflikter under mattan och låtsas som om vi alla vore lika. Det är vi nämligen inte (s. 56).

Vi är alla olika och i skolan måste det finnas utrymme för denna mångfald. Nordheden (1996) tar även upp att lärare inte får avstå från att låta individer som har en åsikt och som har tagit ställning få komma till tals i klassrummet. Detta då det är viktigt för elever att möta individer

i verkligheten som hyser en åsikt och som står för den, samtidigt som de lär sig respektera andras åsikter.

I samma publikation *Den mångkulturella skolan* tar en annan författare, Inger Wikström (1996), upp att elever med annan etnisk bakgrund många gånger stöter på problem i den svenska skolan för att de inte har rätt lärandeverktyg. Eleverna har inte tillräckliga kunskaper i svenska språket för att kunna ta till sig och använda det de läser och därför kan det uppfattas som att de är svaga i SO-ämnena. Deras läsförståelse är under ”normalnivån” och om man förenklar materialet riskerar man att istället ”stänga in dem i språket” (s. 153). Hon menar därför att det är viktigt att satsa på svenska som andraspråk för att ge dessa elever förutsättningar att nå studieresultat som motsvarar deras potential.

2.4. Offentliga Dokument

Nedan kommer skolans styrdokument och statens offentliga utredningar att presenteras. Vad gäller statens offentliga utredningar användes sökordet mångfald. Vi insåg att mångfald många gånger kopplas till det kulturella arvet men vi ser ändå att det går att koppla till den definition av begreppet mångfald som vi gör. Vår definition är att mångfald inte enbart skall kopplas till kulturella skillnader utan även sociala, sexuella och ekonomiska skillnader.

2.4.1. Styrdokument

Vi kommer här att redogöra för Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, och Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, samt kursplanerna för samhällsorienterade ämnena nämner om begreppet mångfald och vad som där kopplas till detta (www.skolverket.se 2010).

2.4.1.1. Läroplaner

Mångfaldsbegreppet nämns enbart som kulturell mångfald i både Lpo 94 och Lpf 94 (www.skolverket.se 2010). Det framgår tydligt i både Lpo 94 samt Lpf 94 att skolan ska tillse att eleverna har förståelse för andra människor, förmåga till inlevelse och ”förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar”. Samt även att bemöta främlingsfientlighet och intolerans samtidigt som de ska ha ”utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och

kunskaper”. Vilket vi tolkar kan innefatta att ta tillvara mångfalden som finns i skolan och i samhället (a.a.).

Både Lpo 94 och Lpf 94 tar upp ökad internationalisering, internationellt perspektiv och hur detta ställer krav på hur invånare i Sverige måste lära sig leva med ett globalt sammanhang och en kulturell mångfald i Sverige (a.a.).

Att läraren ska utgå från varje enskild elevs tidigare erfarenheter tolkar vi som att de kan använda sig av det eleverna har med sig sen tidigare i undervisningen.

Läroplanerna lutar sig på den etik som baseras på kristen tradition och västerländsk humanism för att fostra eleverna att bli ansvarstagande, generösa, toleranta och rättskännande människor i vårt samhälle. Detta kan uppfattas som dualism av läsaren då det framgår att skolans undervisning ska ha ”utgångspunkt i elevernas bakgrund” samtidigt som det står ”förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism” (www.skolverket.se 2010). Här skulle kunna finnas utrymme för en kollision mellan olika tolkningar.

2.4.1.2. Kursplaner

För grundskolan har vi valt att använda oss av den gemensamma kursplanen för samtliga samhällsorienterande ämnen. För gymnasiet har vi valt att titta på varje enskilt ämne men bara A-kurserna då det är dessa i första hand som majoriteten av eleverna kommer i kontakt med.

Kursplanen för samhällsorienterande ämnen i grundskolan tar under ämnens syfte och roll i utbildningen upp att individen ”formas av världen” vilket vi tolkar även innefattar tidigare erfarenheter som eleven har med sig. Eleverna ska lära sig hur det svenska samhället är ”baserat på etnisk och kulturell mångfald” och hur den ”kulturella mångfalden i det svenska samhället, där skilda traditioner, trossystem och livsuppfattningar lever sida vid sida och påverkar varandra” (www.skolverket.se 2010).

I syfte att få eleverna att visa tolerans mot olik tänkande måste de få insikt i att saker uppfattas olika beroende på olika förutsättningar där etnisk tillhörighet endast utgör en. Ett av målen att sträva mot är just att utveckla ”kunskap om och förmåga till” empati för andra livsmönster än

just sina egna. Ett av målen att uppnå i slutet av det nionde skolåret lyder enligt följande: ”förstå och kunna resonera kring möjligheter och svårigheter som uppstår i ett samhälle med kulturell mångfald” (a.a.).

Kursplanerna i Religionskunskap A, Historia A, Samhällskunskap A och Geografi A för gymnasiet bygger samtliga vidare på tidigare kursplaner i samhällsorienterande ämnen från grundskolan. Eleverna ska få en utvidgad förståelse för andra människor, de val som görs baserade på livssyn, tro och etik samt bli ”medvetna om hur värderingar och ställningstagande formas” (www.skolverket.se 2010). Eleverna ska förstå hur olika förhållanden så som ”politiska, ekonomiska, geografiska och sociala ... har format och ständigt formar såväl vårt eget samhälle som det internationella samhället” men även kunna diskutera det som händer idag med ett historiskt perspektiv (a.a.).

2.4.2. Offentlig diskussion kring mångfalden i skolan

I en statlig utredning *Skolans ledningsstruktur* (SOU 2004:116 sid. 207) påpekas att skolan skall utrusta samtliga elever med möjligheterna att förbereda sig för såväl arbetslivet, samhällslivet som för vidare studier. För att detta skall fungera skall tyngdpunkt läggas på samarbete i grupp och kommunikationsförmåga men också att elever lär sig att ta sitt ansvar. Detta för att eleverna skall vara förberedda på ett samhälle och arbetsliv som är ständigt föränderligt och präglas av en ökad internationalisering och kulturell mångfald (a.a.). Att samhället i dagens Sverige präglas av en mångfald understryks i flera av de statliga utredningar som gjorts om skolan och dess uppdrag, denna mångfald ställer nya krav på lärarens roll och yrkeskompetens. Inte minst i utredningen *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) påpekas det hur komplext det är för lärare idag att möta denna mångfald av människor och kulturer, för att sedan förbereda dessa för ett liv som medborgare i samhället. På liknande sätt i utredningen med titeln *Att lära för hållbar utveckling* (SOU 2004:104) påvisas vikten av att arbetet med hållbar utveckling också bör innehålla ”kulturell mångfald och interkulturell förståelse”. Även här för att eleverna skall erhålla en så bred och mångfacetterad plattform som möjligt. Vidare visar *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) att tre fjärdedelar av examinerade lärare inte har den kunskap som krävs för att möta dessa krav. En nationell undersökning som gjordes under utredningen i förskolan och grundskolan visar att lärarna uppfattat att kraven för en mångfaldsundervisning har ökat men

att de samtidigt känner att det är just inom detta ämne som de känner sig svagast i sin yrkesroll. Det poängteras i denna utredning att lärare inom det svenska utbildningssystemet inte ska se de språkliga och kulturella skillnaderna som ett hinder utan det betonas istället hur ett förhållningssätt som ser skillnaderna som tillgångar skall användas; ”Språkliga och kulturella faktorer får emellertid inte bara betraktas som något som hindrar barnens framgång i den svenska skolan. Olikheterna kan från ett annat perspektiv ses som tillgångar.”(SOU 2008:109). Avslutningsvis uppmanas lärare att på ett bättre sätt vara förberedda på de utmaningar som krävs för att undervisa barn med olika förutsättningar och bakgrunder. Tyngdpunkt på ämnesdjup och ämnesbredd är tydlig. Härmed skall dessa skillnader ses som en tillgång snarare än ett hinder. Det är upp till läraren att se till att samtliga röster, erfarenheter och idéer blir hörda och berörda.

När läraren väljer att ta vara på de erfarenheter som eleverna har behöver man inte definiera det som kulturskillnader, utan ett arbetssätt för att genom dialog gemensamt lösa ett problem eller ha en diskussion. Enligt *Krock eller Möte* (SOU 1996:143) är styrkan i mångfald i undervisningen att det är flera olika perspektiv på det som ungdomar försöker förstå, ”en sådan undervisning ger eleverna en mer mångfacetterad bild av verkligheten” (SOU 1996:143, s. 66). Författarna till delbetänkandet menar också att vid ett sådant arbetssätt är kulturerna inte till ”beskådande” utan man ”använder de olika kulturella referensramarna” i diskussioner som rör vår gemensamma vardag (a.a., s. 66).

Utbildningsdepartementets Värdegrundsprojekt resulterade 2003 i *Värdegrundsboken* (Zackari & Modigh, 2003) som ska vara ett stöd för diskussioner kring vad värdegrund är. I ett av avsnitten som heter *Kulturer måste få synas och mötas* poängteras det hur viktigt det är att skolan ger utrymme för samtliga historier, traditioner och erfarenheter som finns representerade i klassrummet. Om man låter alla finnas och synas kan detta hjälpa till att förstärka identiteten hos personen och leda till integrering. Genom samtal kring grundläggande värderingar höjs elevernas tolerans för olikheter och skilda åsikter. Zackari och Modigh (2003) menar även att invandrarungdomar kan känna utanförskap vilket kan bero på hur vuxna väljer att hantera mångfalden. Bemötandet i skolan kan ibland leda till att eleverna med invandrarbakgrund tvingas representera en hel kultur istället för sin unika person. Här menar författarna att ”en individs identitet är endast delvis beroende av vilket ”kulturellt bagage” som personen bär med sig” (a.a. s. 71).

Även i *Krock eller Möte* (SOU 1996:143) tar författarna upp att det är lärarens uppdrag att tillse att eleverna får ”grundläggande värden”. För att detta ska vara möjligt måste eleverna våga föra en dialog i klassrummet med sina åsikter och kunna ventilera dessa utan att läraren på något sätt förkastar deras åsikter.

Ett stort mått av ödmjukhet hos läraren inför vad som är rätt och fel, är också någonting som underlättar en dialog. Även om lärare för egen del har tagit ställning i en omdebatterad fråga, behöver det inte innebära att hon anser att alla andra ställningstagande är felaktiga. Däremot är det troligen bra om läraren ibland redovisar sin uppfattning och motiverar den för sina elever. (sid 87)

Författarna konstaterar även att ”diskussioner om grundläggande värderingsfrågor” är tidskrävande när de ska knyts samman med skolämnena men att det samtidigt är värt det. Då det uppstår möten som berör både ungdomar och vuxna i skolan som utvecklar ”kunskaper och insikter som går på djupet” (a.a., s. 88).

2.5. Källkritiska aspekter

När vi påbörjade vårt arbete med att söka efter forskningsunderlag till undersökningen var vi medvetet smala i vårt sökande då vi valde ordet mångfald. Vi fann en del forskningslitteratur på begreppet ”kulturell mångfald”. Vi ville inte begränsa oss till enbart kulturell mångfald utan även få med social, ekonomisk och sexuell mångfald, däremot upptäckte vi att respondenter och litteratur gör denna begränsning. En del av vårt material grundar sig på lärares kunskaper och erfarenheter kring mångfald i skolan samt Statens Offentliga Utredningar (SOU). Vid användandet av SOU är vi medvetna om att det kan ligga ett politiskt mål bakom tillsättandet av dessa.

Kenneth Nordgrens *Vems är historien?* (2006) är en avhandling som berör vårt ämne och som vi valt att använda oss av. Detta trots att den främst vänder sig mot ämnet historia. Nordgren är lektor i historia och verkar vid Karlstads Universitet.

Roger Säljös bok *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv* (2005) använder vi för att stärka vår teoretiska utgångspunkt. Säljö arbetar som professor i pedagogik vid Göteborgs Universitet.

Idar M. Holme & Bernt K. Solvang metodikbok (*Forskningsmetodik: Om Kvalitativa Och Kvantitativa Metoder*, 1997) används för att stärka vårt val av metod för vår undersökning. Bakgrunden till boken ligger i att författarna ansvarade för undervisningen i samhällsvetenskaplig metod vid Agder distrikthøgskole i Kristiansand i Norge.

Vi har valt att använda oss av ett kapitel i *Värdegrundsboken* (www.skolverket.se 2003) som stödjer det område vi valt att skriva om. *Värdegrundsboken* är ett resultat av ett projekt utfört av Utbildningsdepartementet som presenterar rekommendationer kring värderingsarbete i skolan. Vi är medvetna om att det inte ligger någon forskning bakom men dock är det ett verktyg som Skolverket tillhandahåller för skolors värdegrundsarbete.

3. Metod och Material

Här kommer vi att presentera vårt metodval för undersökningen, vi kommer även presentera våra urval och avgränsningar samt vårt planerade tillvägagångssätt.

3.1. Kvalitativ forskningsmetod

Eftersom syftet är att få en inblick i hur några lärare förhåller sig till mångfalden i klassrummet, har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod genom att genomföra intervjuer. Vid undersökningar där syftet är att erhålla en förståelse för hur människor resonerar eller förhåller sig till andra människor bör dessa undersökningar genomföras genom en kvalitativ forskningsmetod (Trost, 2005). Även i *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (Holme & Solvang, 1997) finner vi stöd för vårt metodval, här förklarar författarna hur de kvalitativa metoderna möjliggör för forskaren att få ett ”inifrån”-perspektiv och därmed erhålla en större förståelse för den intervjuade. Genom att använda oss av intervjumetodik förs ett samtal där vi, som bedriver undersökningen, får möjlighet att uppfatta den intervjuades verklighetsuppfattning utifrån lärarens perspektiv och se dennes förhållande till mångfalden i klassrummet. Vidare krävs det en form av tillit och förtroende mellan den som intervjuar och den intervjuade när dessa ämnen skall diskuteras. Detta förtroende uppnås främst genom personliga möten, därför kommer intervjuerna att ske genom personliga möten (a.a.).

Vi inser värdet av en observationsundersökning för att ta ytterligare ett steg närmare lärarnas verklighet, på grund av tidspekten ansåg vi dock det inte vara möjligt att samla in tillräckligt

med material för en sådan undersökning. Närmare genomgång av intervjuernas tillvägagångssätt redogörs nedan.

Då begreppet mångfald är ett komplext begrepp och kanske inte har en självklar betydelse för alla, kommer vi i vår analys att jämföra de svar vi får av de intervjuade med den förklaring och de värdegrunder som ges av Skolverket genom styrdokumentet och Regeringen genom Statliga offentliga utredningar (SOU) som berör mångfald i skolan. Dessutom kommer vi att koppla detta till vår teoretiska plattform.

3.2. Urval och avgränsningar

Gymnasie- och högstadielärare som undervisar i samhällsorienterade ämnen blev via rektorer erbjudna att delta i vår undersökning. Vi har en uppfattning om att det är i just dessa ämnen som elevernas tidigare erfarenhet och kunskaper tydligt kan tillföra underlag till diskussioner i undervisningen, diskussioner som läraren kan bygga sin undervisning på. Då vi kommer att undervisa i de senare skolåren påverkar detta också vårt val av målgrupp.

Intervjuerna ägde rum på två högstadieskolor och två gymnasieskolor i två mellanstora kommuner i östra Götaland där invånarantalet i respektive kommun ligger mellan 30–60 000. En av skolorna uppfattas vara homogen enligt respondenterna på skolan, medan resterande skolor uppfattas ha en bred mångfald.

De lärare som var med i undersökningen blev slumpmässigt uttagna och eftersom tiden är begränsad kommer det att vara ett slumpen som avgör. Denna slump förändrade inte kraven på målgruppen som var av intresse för vår undersökning. Kravet var lärare i de samhällsorienterade ämnena i skolan senare år i två kommuner och de lärare som anmälde intresse först valdes ut tills det fanns minst åtta respondenter.

Vårt arbete behandlar hur läraren förhåller sig till mångfalden i klassrummet och tillvaratagandet av elevers tidigare erfarenheter, samt vad styrdokumentet säger om detta. Därför vänder sig arbetet till aktörer i skolan eller i lärarutbildningen.

3.3. Tillvägagångssätt

Vår undersökning skulle grunda sig på minst åtta lärareintervjuer. Dessa lärare kontaktades via telefon eller e-post. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide där det fanns utrymme för följdfrågor där intervjuaren uppmanade den intervjuade att förtydliga eller exemplifiera (Se bilaga 1). Dock undveks ledande frågor för att påverka den intervjuades svar så lite som möjligt. Vi försökte även låta bli att avbryta den intervjuade mer än nödvändigt, detta för att undvika stressmoment som kan påverka den intervjuades tillit. Den intervjuguide som användes visades inte för den intervjuade i förhand, endast undersökningens ämnesområde och syfte gjordes tillgängligt för intervjupersonen. Under intervjun blev den intervjuade även uppmanad att läsa och kommentera ett utdrag från Lpf 94 (www.skolverket.se) som var av intresse för undersökningen. Tanken bakom detta utdrag var att få en uppfattning om hur lärarna tolkar utdraget och om de ser en svårighet med att samtliga elevers stärkande av sin identitet och sitt kulturarv skall bejakas och beröras i skolan.

Förtroendet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befastas genom undervisningen i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. (www.skolverket.se 2010)

Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas, detta för att underlätta vid analys.

3.4. Problem och möjligheter samt etiska överväganden

Vi är medvetna om de svårigheter som finns vid applicering av validitet och reliabilitet när kvalitativa undersökningar genomförs. Vi vill härmed ändå redogöra för de problem och möjligheter samt etiska överväganden som vi har stött på under genomförandet av undersökningen. Vid de kvalitativa intervjuer som har genomförts av två olika intervjuare, som är fallet i denna undersökning, inser vi att vissa skillnader kan uppstå. Men för att hålla en så hög tillförlitlighet som möjligt utgår vi ifrån samma intervjuguide (Bilaga 1) där det i och för sig finns utrymme för följdfrågor, dock ska dessa användas för att ge respondenten en möjlighet att förtydliga sina svar. Möjligheter vi ser med intervjuer är att det uppstår personliga möten mellan forskaren och respondenten. Detta är önskvärt enligt Holme &

Solvang (1997) för att får en fördjupad förståelse för respondentens resonemang och förhållningssätt.

Från respondenterna har vi fått ett samtycke att genomföra intervjuerna med ljudupptagning. Anonymitet var inget krav från respondenterna men som forskare väljer vi att hålla respondenterna anonyma, vi finner det inte av intresse att redogöra namn på varken respondent eller skola. Däremot är det intressant vilken typ av skola och vilka ämnen som respondenterna är verksamma i. Transkriptionerna och ljudupptagningarna finns tillgängliga. Vi som forskare har valt att endast bifoga aktuella utdrag från transkriptionerna.

4. Resultat och analys av lärarintervjuer

Målsättningen för vår undersökning var att intervjua minst åtta respondenter. På grund av å ena sidan komplikationer vid bokning av intervjumöte och å andra sidan begränsad tidsram tvingades vi att acceptera endast sju respondenter. Vi hade önskat att kunna ha en jämn könsfördelning mellan lärarna men detta gick inte att genomföra då tillfällighetsurval användes. Vi har således en kvinnlig och sex manliga respondenter och av dessa är tre aktiva i grundskolans senare del och övriga fyra inom gymnasieskolan. Samtliga respondenter var positiva till deltagandet och att intervjun spelades in.

Ett problem vi identifierar med denna undersökning är det faktum att endast sju respondenters svar utgör empirin. Anledningarna till detta är många. Om någon av respondenterna avger avvikande svar gentemot de som erhålles från övriga respondenter utgör detta en betydande procentuell andel. Styrande har varit tillgänglig tid och tillfrågade respondenters välvillighet och frivillighet. Mot denna bakgrund bedömer vi dock att kvaliteten i undersökningen och de framkomna resultaten stödjer vårt syfte med uppsatsen. De är ur flera aspekter hanterbara och har inte på något menligt sätt påverkat resultatet med undersökningen.

Vår intervju utgår från följande frågor men dock ska påpekas att det finns följdfrågor som inte finns med i intervjuguiden. Dessa användes för att ge respondenten chans att förtydliga sina svar.

1. Beskriv kortfattat hur Du tolkar begreppet mångfald!
2. Hur ser Du på mångfald i relation till din yrkesroll?
3. Hur påverkar mångfald Ditt val av stoff, material och metod?

4. Vilka fördelar kan Du se med att ha med mångfalden i Din undervisning?
5. Vilka nackdelar kan Du se med att ha med mångfalden i Din undervisning?
6. Vad säger styrdokumentet om mångfald i undervisningen?
7. Hur tolkar Du detta utdrag ur Lpf94?

”Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befastas genom undervisningen i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala.”

8. Har Du ytterliga synpunkter som Du vill delge oss angående ämnet?

4.1. Lärarens definition av begreppet mångfald

För att kunna ställa frågan ”Hur ser du på mångfald i relation till din yrkesroll?” så ber vi respondenterna att först beskriva deras tolkning av begreppet mångfald och vad mångfald är för dem. Samtliga sju respondenter påpekar komplexiteten med mångfaldsbegreppet och dess olika betydelse, genom att koppla det till flera olika aspekter så som social, ekonomisk och kulturell bakgrund och att detta leder till en miljö med olika åsikter och värderingar bland eleverna. En respondent vill dock inte placera begreppet mångfald i ett specifikt fack med specifika egenskaper. Denne väljer istället att sätta likhetstecken mellan mångfald i skolan och acceptans, en acceptans över att vi är alla olika och att vi alla får vara olika. Lärarnas tolkning och beskrivning av mångfald i klassrummet betyder en variation av bakgrunder hos eleverna. En bakgrundsbild som respondenterna anser påverkar klassrumsmiljön i form av attityder, åsikter och värderingar kring lärostoffet.

4.2. Mångfald i relation till läraryrket

Om och hur mångfalden i skolan har någon påverkan på lärarrollen och dess åtaganden tycks se olika ut. Tre av respondenterna påpekar hur mångfalden i skolan gör att lärare måste eller tvingas till att anpassa sin undervisning. Några exempel på hur undervisningen skall anpassas är genom en variation av material, metod eller arbetssätt. En annan form av anpassning som två av dessa respondenter uppgav var att de känner att de måste framställa material och hålla en undervisning på en nivå så att alla förstår. Den ena respondenten använder sig av förklaringar som ”basicnivå” och brukandet av förenklade begrepp i sin undervisning. Den andra respondenten som på samma sätt framhäver att ett förenklat undervisningsmaterial är

nödvändigt uttrycker sig med ord som "lättläst material" för att eleverna skall förstå instruktioner och för att på så sätt kunna bemöta mångfalden av elever. Samma respondent påstår vid frågan om mångfalden påverkar yrkesrollen att läraryrket har försvarats i och med detta arbete med att bemöta all mångfald och språkliga skillnader.

Ja, det har blivit svårare, tuffare att vara lärare. Svårare...[funderar] För det är många invandrare nu som har väldigt dålig bakgrund som kommer hit. De får gå väldigt kort tid i förberedelseklass och så vidare. Så att... [funderar] Jag har ju elever som nätt och jämt kan läsa och skriva och har väldigt dåliga förkunskaper. (Respondent 6, bilaga 6)

I SOU 2008:109 påpekas hur kulturella och språkliga skillnader inte skall påverka elevers skolgång negativt eller från skolans håll se dessa olikheter som svårigheter som skall övervinnas. Lärare uppmanas istället att ha ett förhållningssätt gentemot dessa elever som leder till att deras erfarenheter och förmågor utvecklas och nyttjas. Tre av våra respondenter påstår att undervisningen måste anpassas och till och med förenklas.

Tre respondenter är å andra sidan noga med att påpeka att dessa inte medvetet anpassar sin undervisning för att den ska passa för en viss elevgrupp och mångfalden i den. De menar i stället att deras material, metod och arbetssätt håller en ständig bredd oberoende om det finns sociala, ekonomiska eller kulturella skillnader i elevgrupperna. Detta för att visa på att det finns en mångfald utanför klassrummet även om den inte är representerad där och då i klassrummet. Två av dessa framhåller hur mångfalden inte alltid skall behöva påpekas utan att en bredd i undervisningen skall vara naturligt vare sig elevgruppen är heterogen eller ej.

Samtliga av respondenterna visar ändå att de ser ett värde i att nyttja erfarenheter och förmågor hos de elever som breddar mångfalden i skolan, vare sig det handlar om social, ekonomiska, kulturella eller språkliga skillnader. Det berättas om flera exempel där elevers bakgrund och kanske skilda uppfattning om ett visst fenomen har lyfts upp och diskuterats i klassrummet. Respondenterna menar att genom att lyfta fram dessa röster breddas kunskapen och inte minst förståelsen hos eleverna. Det påpekas i flera av intervjuerna hur viktigt detta är för att förebygga okunskap och fördomar. En av respondenterna tillägger även att detta är extra viktigt för att de eleverna med en annan bakgrund än svensk ska känna igen sig i den svenska skolvärlden.

De som kommer från olika kulturer ska också känna igen sig i skolan, så jag blir jätteglad om jag har en klass med ungdomar som kommer från olika ställen. Då kan man bygga mycket på det som de kan berätta. (Respondent 3, bilaga 4)

Detta påstående är förenligt med vad SOU 2008:109 nämner om det förhållningssätt lärare bör ha mot skillnader bland eleverna, att skillnaderna inte får ses som en problematik eller svårighet utan en tillgång och ett lärandeverktyg.

En intressant iakttagelse som en annan respondent gör är att denne många gånger reagerat över att flera av de eleverna med en annan bakgrund än svensk ofta inte ser värdet i eller någon anledning till att framhäva detta. Respondentens teori om varför det är så är att skolan ser ut på ett sätt som gör att eleverna inte ser värdet i sin bakgrund eller någon anledning att framhäva den bakgrunden.

Det svåra är väl många gånger att eleverna själva inte ser värdet i det som dom har med sig. Så du får nästan ta tag i det och lyfta fram det själv. Dom ser sällan sin bakgrund som om det har något värde här i svenska skolan kan jag känna (Respondent 7, bilaga 7)

Utifrån det sociokulturella perspektivet, som är vår teoretiska utgångspunkt, är samtalen som respondenterna talar om viktiga för att möta mångfalden i skolan och ta vara på det som mångfalden erbjuder. Genom att som lärare ha ett sociokulturellt förhållningssätt tar denne vara på de erfarenheter och kunskap som eleverna besitter. Eleverna hamnar i en lärande situation där de får användning av språket som lärandeverktyg. Därmed blir de delaktiga och kanske ser värdet i att delge sin tankar och erfarenheter om ett kunskapsstoff.

4.3. Problematik med mångfalden i skolan

En respondent uppger att mångfalden inte har någon negativ påverkan eller knappt någon påverkan alls på dennes undervisningsmetod, dock kommer det fram under intervjun att mångfalden av elever i klassrummet gör att respondenten många gånger känner en oro över om alla förstår och hänger med i vad denne försöker lära ut. Denna oro har gjort att undervisningen och stoffet som används har lagts på en ”basicnivå”, som respondenten uttryckte det. Fem av respondenterna uppger att det existerar en komplexitet i att ett klassrum präglad av mångfald. Resterande två respondenter uppger inga problem eller komplexitet med mångfalden. Dock bör påpekas att den ena av dessa två respondenter uppger att mångfalden

på dennes skola inte är speciellt bred och att vid flertalet tillfällen under intervjun kopplas mångfaldsbegreppet till ett varierat arbetssätt istället för till elevgruppens mångfald.

Av de respondenter som uppger att det kan finnas en problematik var det främsta problemet att de känner osäkerhet. Speciellt inför de frågor eller diskussioner som uppkommer och har grund i elevernas identitet och bakgrund. Uppfattningen om att kunskapen hos lärarna inte alltid är tillräcklig och att detta ses som oroväckande stärks av den utredning med betäckningen SOU 2008:109 där lärare från skolans tidigare år uppgav att denna kunskapsplattform kändes som en av de svagare i deras yrkesroll.

Men det är inte bara osäkerhet som uppges som skäl till att man ser mångfalden som problematisk, tiden det tar att möta dessa diskussioner och förfrågningar uppges vara knapp eller inte ens existera. Dessa respondenter uppger att de har en planering som måste följas och att denna är svår att hålla som den är. Följande citat är taget ur en intervju med en lärare som känner oro över att bemöta mångfalden i klassrummet.

Och ofta kommer de och frågar om vi inte kan diskutera kriget i Jugoslavien till exempel eller konflikten i Kongo eller vad som helst. Dom vill ha sin historia. Men det är inget vi har utrymme till och det är svårt att bemöta deras intressen där då. (Respondent 1, bilaga 2)

Samma respondent uppger även hur denne försöker att undvika ämnen som kan vara känsliga för vissa elever på grund av deras kulturella eller sociala bakgrund, för att inte trampa dem på tårna eller att ”då vet man att eleven som kommer från den negativa sidan kan råka illa ut”. Detta visar dock att respondenten har en bestämd åsikt om vad som är rätt och fel, eller vilka som tillhör den positiva eller negativa sidan i en specifik konflikt. I detta exempel talar respondenten om Jugoslavienkonflikten vilket respondenten senare uppgav att denne undviker att undervisa i om det finns elever i klassen med härkomst från dessa delar av världen.

Detta förhållningssätt tolkar vi som om dessa lärare ser mångfalden i skolan som problematisk och svår att tillmötesgå. Förklaringarna går från tidsbrist till kunskapsbrist där en oro över att trampa på ömma tår eller att behöva bemöta obekväma diskussioner och frågor från eleverna är tydlig.

4.4. Respondenternas tolkning av mångfalden i styrdokumentet

Frågan till respondenterna lyder: Vad säger styrdokumentet om mångfald i undervisningen? Mångfalden i styrdokumentet kopplas främst av respondenterna till att diskussion och tankeutbyten skall föras kring dessa frågor. Fem av sju respondenter uppger att styrdokumentet framhäver att det skall hållas ett resonemang och en diskussion kring mångfaldsfrågor och den ökade internationaliseringen. Lärare och skolan skall skapa en miljö som präglas av olika attityder, läggningar och kulturer för att avspegla verkligheten utanför skolans väggar. Dessa tolkningar av styrdokumentet innebär att respondenterna säger sig använda samma teoretiska plattform som undersökningen vilar på. De låter, genom samspel och kommunikation, eleverna sättas i en lärande situation där de kan lära av varandra och nyttja varandras erfarenheter. Resterade två respondenter menar vidare att mångfaldsbegreppet går hand i hand med demokratibegreppet som stora delar av läroplanerna är grundade på.

Ja dom är ju ganska enkla egentligen. Just därför att hela skolan genomsyras av ett demokratiskt tankesätt så att säga och i demokratin ligger ju det det här, den här höga acceptansen och mångfald. (Respondent 4, bilaga 5)

Vi uppmanade samtliga respondenter att läsa följande utdrag från Lpf 94 som är taget från läroplanens första kapitel *Skolans värdegrund och uppgifter*:

Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befastas genom undervisningen i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. (www.skolverket.se 2010)

Tanken bakom detta utdrag var att få en uppfattning om hur lärarna tolkar utdraget och om de ser en svårighet med att samtliga elevers stärkande av sin identitet och sitt kulturarv skall bejakas och beröras i skolan. Denna fråga gav varierade svar bland respondenterna.

Fyra av respondenterna kopplar utdraget till den öppenhet som skolan och lärare skall ha gentemot andra kulturer än den svenska. Vidare problematiserade tre av dessa respondenter

svenskheten och om det verkligen finns någon typisk svensk identitet. Begrepp som världsmedborgare och globala människor användes.

Vad är det genuint svenska? Och vad är det grundläggande, det är svårt att säga vad som vart från början för vart vi än går tillbaks till har det också varit en influens från olika kulturer som är ihop, sammansatta så att säga. Så på ena sidan kan jag tycka att när det står Sverige och vi och trygg identitet och så det finns ingen trygg identitet egentligen utan man ska kanske jobba med eleverna att förstå att det har byggt upp Sverige. (Respondent 2, bilaga 3)

Tre respondenter uppger även att det är viktigt för eleverna att ha en kännedom om sitt egna kulturarv och sin bakgrund för att kunna jämföra och förstå andra människor.

Ja jag tolkar det, att man ska känna till sin egen historia och man kan ju ha det som en utgångspunkt. För känner du inte till din egen kultur och historia så kan du inte jämföra med annat. Utan detta är inte... [funderar] Detta innebär definitivt inte att man bara ska läsa Sveriges kultur och historia. (Respondent 6, bilaga 6)

En respondent som framhäver att utdraget kan tolkas som om att en öppenhet för andra kulturer skall präglade skolan och att denne vill få eleverna att känna sig som globala människor, påstår även att utdraget kan få en annan betydelse också.

Ja, vill jag läsa detta med mina egna ögon så är det att man ska skapa en trygg identitet oavsett var man är och att man ska känna sig som en global människa. Men läser man ordagrant så känns det ju mer att man ska bli svensk, med svensk tradition, svenska värderingar och svenska språket och så där. (Respondent 1, bilaga 2)

Den diskrepans som vi ser i utdraget mellan stärkandet av den svenska identiteten och samtidigt den individuella identiteten, påtalar även några av respondenterna.

5. Diskussion

Som vi konstaterat tidigare under redovisningen av *Analys av lärarintervjuer* är underlaget inte omfångsrikt. Detta har vi varit medvetna om under hela arbetets gång.

Syftet med denna undersökning är att få en inblick i hur några lärare ser på mångfalden och förhåller sig till den. Dessa frågor anser vi oss fått en inblick i. Vår främsta uppfattning är att

förhållningssättet till mångfalden i skolan kan variera från lärare till lärare. Detta kan vi konstatera utifrån litteraturen och från intervjuerna i vår undersökning. Vi har kunnat konstatera att det åligger skolan att möta och tillvarata mångfalden och varje individ, men samtidigt uppstår det en problematik när att den enskilda läraren upplever tidsbrist och resursbrist för att klara av detta. En av våra respondenter nämner att den upplever att det har blivit svårare och tuffare att vara lärare. Mycket därför att elever med invandrarbakgrund har språkliga svårigheter i svenska. SOU 2008:109 påpekar även hur viktigt det är att elevers språkliga och/eller kulturella skillnader inte får vara ett hinder för elevers kunskapsintag. Här anser vi att dessa språkliga svårigheter borde kunna överbryggas genom att rätt resurser sätts in från skolan. Detta skulle exempelvis kunna innebära ett närmare samarbete mellan lärare i Svenska som andraspråk, modersmålsläraren samt ämnesläraren. Samtidigt finns det respondenter som menar att det inte påverkar deras upplägg av undervisningen. Kan det vara så att dessa lärare känner en trygghet i sin lärarroll och har därför inga problem att ha en bredd i sin undervisning? Kan denna bredd möjliggöra att dessa lärare kanske kan möta en större mångfald av elever, vare sig det beror på språkliga eller andra skillnader? Genom detta arbetssätt visar de tydligare för eleverna att det mesta kan ses ur olika perspektiv. Eleverna skall enligt styrdokumentet få en uppfattning om vad och vilka processer som har format det samhälle som råder idag. Detta genom att bli presenterad för olika perspektiv. Vi tror att för att få eleverna att se ett värde i detta och förståelse för att det finns olika perspektiv, är det viktigt som lärare att ge utrymme för varje elevs historia och identitet. Här finner vi stöd för vår teoretiska utgångspunkt om att samtal och kommunikation är av värde för att bemöta och tillvarata mångfalden och allt den har att erbjuda. Vi ser här hur viktigt det är att man som lärare skapar en lärandemiljö där det är möjligt för elever att integreras genom kommunikation och därmed lära av varandra. Det är även viktigt att man inte undviker diskussioner som kan vara obekväma eller kontroversiella. Precis som Nordheden (1996) menar vi att dessa möten mellan åsikter måste få ske dels för visa att det finns olika perspektiv och dels för att sedan lära av dessa. Samtidigt menar fem av våra respondenter att det finns en komplexitet med ett mångfaldspräglad klassrum och det främsta problemet är osäkerhet inför obekväma diskussioner. Istället för att ha attityden att det är obekvämt att dessa samtal uppstår så bör man ha inställningen att detta kan berika både elever och lärare. Som lärare kan man då iakttä och lyfta upp de uppfattningar och kunskaper som elever har med sig in i klassrummet. Detta för att kunna visa på allas lika värde, samt att ingen är förmer än någon annan. Om läraren skapar en miljö där dialogen hålls levande ökar detta möjligheterna att övervinna problem, samt ökar toleransen för andras åsikter. Lärare får inte vara rädda för att

inför eleverna ha en åsikt men måste vara medvetna om att om de redovisar sina åsikter riskerar de att påverka eleverna. Om man som lärare väljer att redovisa sina åsikter är det viktigt att även tydligt motivera bakgrunderna till dessa åsikter. Vi anser att det är viktigt att som lärare kunna leda diskussioner och/eller agera moderator. Finns det faror om läraren inte klarar av att agera moderator eller leda dessa diskussioner, och i så fall vilka?

En av respondenterna upplever att det finns en svårighet i att få vissa elever att framhäva sin bakgrund. Han menar att det ibland är så att han som lärare får sätta fokus på det för att visa vilket värde det har för diskussionerna i klassrummet. Vad kan det bero på att det finns elever som inte ser ett värde i att framhäva sin bakgrund? Respondenten menar att det kan vara för att den svenska skolan ser ut på ett visst sätt. Kan det vara så att dessa elever i tidigare skolår inte har mött ett intresse av att deras bakgrund ses som en tillgång i undervisningen? Kan det bero på arbetssättet som läraren väljer att använda? Vi ser fördelarna med att använda ett sociokulturellt förhållningssätt för att tillvara ta mångfalden och utnyttja allt man kan lära av den.

Lärare har inte bara mångfalden att bejaka utan varje individ skall även mötas utefter dess förmåga och behov. Vi har uppmärksammat att det verkar var en allmän uppfattning att mångfalden berikar och skall tas tillvara, men vi upplever från litteratur och intervjuer en problematik i att applicera detta i verkligheten. Denna problematik kan vara allt från rädsla för konflikter till kunskaps- och tidsbrist. Kan man som lärare känna sig så pass tidspressad att man väljer att enbart följa läroböckerna? Vad är det som gör att det finns lärare som ser diskussionerna som något problematiskt och obekvämt? Vi anser att som lärare bör man använda dessa situationer som ett lärandeverktyg, då nyttjas alla elevers åsikter och kunskaper som en del i lärandeprocessen. Genom våra intervjuer har vi fått en uppfattning om att flera av respondenterna känner denna tidspress, trots detta används diskussioner i klassrummet. Värdet av dessa diskussioner anses vara höga av samtliga respondenter. Även om man som lärare anser att det tar mycket tid att diskutera kring åsikter kopplat till samhällsorienterande ämnen har man i *Krock eller Möte* (SOU 1996:143) konstaterat att det är värt det då det skapar bredare insikter som går mer på djupet hos alla inblandade.

För att knyta tillbaka till vårt syfte anser vi att de respondenter som deltagit i undersökningen gett oss en inblick i deras förhållningssätt till mångfald i klassrummet. Därmed anser vi även

att vi har fått svar på våra frågeställningar, hur lärarna uppfattar att undervisningen påverkas av klassrummets mångfald samt vilka möjligheter och begränsningar de uppfattar.

5.1. Sammanfattning av diskussion

Våra personliga reflektioner är dels från vår lärarutbildning och dels denna undersökning, att det existerar ett värde i att nyttja mångfalden i skolan men att detta inte alltid görs. Innan undersökningen hade vi svårt att förstå varför. Dock har vi nu kommit till insikt att faktorer som tid, kunskap och viljan att hålla i obekväma diskussioner måste finnas hos läraren för att mångfalden skall kunna bejakas i skolan. Vi inser att detta ställer krav på läraren att denne håller sig uppdaterad och fortbildar sig. Här anser vi att det också ingår att det bör finnas ett utbyte av kunskaper och erfarenheter kring mångfald kollegor emellan. Detta gör att läraren kan möta den mångfald som finns i klassrummet, detta får i sin tur eleverna att lära sig att det finns olika perspektiv att ta hänsyn till. Härmed tror vi att en ökad tolerans uppnås. Det viktigast är att visa respekt för varandra och för de unika människor vi är.

6. Förslag till vidare forskning

Då vi fann det svårt att hitta underlag som inte bara berörde den kulturella mångfalden ser vi ett värde i att undersöka hur lärare förhåller sig till all mångfald, så som t.ex. social, ekonomisk, etnisk och sexuell, som finns i klassrummet. Den undersökning som gjordes i detta arbete må vara något begränsad och vi ser ett värde i att den kan vidgas genom att intervjua fler lärare. Observationer i klassrummet kan också vara intressant för att då kunna jämföra hur lärarnas påstådda förhållningssätt ser ut i relation till vad som faktiskt sker i klassrummet.

Referenser

Offentligt tryck

SOU (1996:143). *Krock eller möte. Om den mångkulturella skolan*. Stockholm: Fritzes

Litteratur

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik : Om Kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Mellberg, D. (2004). ”Det är inte min historia!” i: K-G. Karlsson & U. Zander (red.) *Historien är nu – En introduktion till historiedidaktiken*. Lund: Studentlitteratur. s.s. 343-360

Nordgren, K. (2006). *Vems är historien?* Umeå: Print & Media

Nordheden, I. (1996) ”Barn från olika kulturer berikar varandra” i: E-S. Hultinger, & C. Wallentin (red.) *Den mångkulturella skolan*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Sträng-Haraldsson, M. (1995) ”Att själv välja väg för lärandet” i: B. Lendahls & U. Runesson (red.) *Vägar till elevers lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wikström, I. (1996) ”Samhällsorienterande ämnen är språk och kultur” i: E-S. Hultinger, & C. Wallentin (red.) *Den mångkulturella skolan*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska referenser

Nationalencyklopedin

<http://www.ne.se> Hämtat: 2010-05-19

Skolverket

Kursplan för Samhällsorienterande ämnen (2010)

<http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138> Hämtat: 2010-05-07

Kursplan för HI1201 – Historia A (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/726> Hämtat: 2010-05-07

Kursplan för RE1201 – Religion A (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/726> Hämtat: 2010-05-07

Kursplan för GE1201 – Geografi A (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/726> Hämtat: 2010-05-07

Kursplan för SH1201 – Samhällskunskap A (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/726> Hämtat: 2010-05-07

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94. (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/468> Hämtat: 2010-05-05

Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94. (2010) <http://www.skolverket.se/sb/d/468> Hämtat: 2010-05-05

Värdegrundsboken - om samtal för demokrati i skolan (2003)
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1194> Hämtat: 2010-05-22

Statliga publikationer

Skolans ledningsstruktur (SOU 2004:116) (2004)
<http://regeringen.se/content/1/c6/03/46/47/5d4a24b3.pdf> Hämtat 2010-05-04

En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109) (2008)
<http://regeringen.se/content/1/c6/11/67/37/b4b3b355.pdf> Hämtat 2010-05-04

Att lära för hållbar utveckling (SOU 2004:104) (2004)
<http://regeringen.se/content/1/c6/03/41/44/0fe2bc94.pdf> Hämtat 2010-05-04

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Kön?

I vilken form av skola verkar Du i?

Vilka ämnen undervisar Du i?

9. Beskriv kortfattat hur Du tolkar begreppet mångfald!
10. Hur ser Du på mångfald i relation till din yrkesroll?
11. Hur påverkar mångfald Ditt val av stoff, material och metod?
12. Vilka fördelar kan Du se med att ha med mångfalden i Din undervisning?
13. Vilka nackdelar kan Du se med att ha med mångfalden i Din undervisning?
14. Vad säger styrdokumentet om mångfald i undervisningen?
15. Hur tolkar Du detta utdrag ur Lpf94?

”Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket ska befastas genom undervisningen i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala.”

16. Har Du ytterliga synpunkter som Du vill delge oss angående ämnet?

Bilaga 2 - Respondent 1

Respondent 1 (Skola: Gymnasiet / Ämne: Religion och Historia)

Utdrag 1:

”Om vi tar en motfråga här. Vilka nackdelar kan du se med att ha mångfald med i undervisningen och klassrummet?

[funderar ganska länge] Jag tror inte att jag kan se några problem. Asså, det är tanken kanske, att man, att man har olika bakgrundsaffekter, men det räcker asså med att man kommer från (namn på skolor i kommunen) eller vad som helst. Att man, man kanske inte har läst samma information helt enkelt, så att..

Ja.

Men eh, mmm. Men man märker när en del som kommer från andra länder som kommer hit. Även om de kommer från Danmark, Tyskland eller vad de kommer ifrån, och särskilt i historia så har man ju läst historia på så olika sätt. Jag vet själv när jag gick på högstadiet, då hade vi en amerikansk utbytesstudent i klassen. Hon hade aldrig läst mer än amerikansk historia i sitt liv. Och då får man ju också ett perspektiv för vi läser ju väldigt mycket stormaktstid och så här på mellanstadiet och så. Och kommer då någon in från en annan kultur så har dom ju ingen aning om vem Gustav Vasa är.

Nej.

Men där emot kan de sitt lands historia väldigt väl. Och ofta kommer de och frågar om ”kan inte vi diskutera kriget i Jugoslavien” eller konflikten i Kongo eller vad som helst. Att dom vill ha sin historia. Men att vi inte, det är inget vi har utrymme till och det är svårt att bemöta deras intresse där.”

Utdrag 2:

”Jag har ett utdrag ur Lpo94. Om du skulle kunna läsa igenom det.

[läser igenom utdraget]

Och detta är ju ett utdrag ur skolans värdegrund och uppgifter – grundläggande värden. Hur tolkar du detta utdrag? Vad är det man, vad är det skolan ska lägga fokus på?

[leende] Ja, vill jag läsa detta med mina egna ögon så är det att man ska skapa en trygg identitet oavsett var man är och att man ska känna sig som en global människa. Men läser man ordagrant så känns det ju mer att man ska bli svensk, med svensk tradition, svenska värderingar och svenska språket och så där. Så att jag, jag tolkar ju det på det mer globala. För jag har ju själv en uppfattning om att vi är, inte är svenskar utan att vi är världsmedborgare, tror jag att Tomas DiLeva yttrade det. Lite flummigt men ändå så att jag har väldigt svårt att dela upp oss i nationaliteter. Men, ja, så tänker jag nog.”

Bilaga 3 - Respondent 2

Respondent 2 (Skola: Grundskolans senare år / Ämne: samtliga SO-ämnena)

”Nu är det här från läroplanen för gymnasiet men om du läser den. Hur tolkar du detta utdrag?

[läser högt från utdraget]

Ehh, ja... nu är det här ett utdrag. Nu tror jag att det är viktigt att när man tittar på utdrag att man måste läsa det hela för då läser man... första meningen här ”förtrogen med Sveriges kultur och historia...” då kan man ju tänka jättebra, bara det inte stannar vid det och sen läser man vidare här ”... identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet..” bra och sen så värderingsgrunder och sen så pratar vi om ”människor får en identitet som kan relateras till” sen kommer då ”inte bara det svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala” Visst, här skulle man kunna analysera en sån här text hur mycket som helst. Man kan ju tycka varför ta det i den ordningen ”den svenska, nordiska, europeiska och ytterst globala, man kan ju börja bakifrån och gå framåt till Sverige. För att om vi bara se hur exempelvis hur... vi jobbar just nu med 16–1700-tal och 1800-tal med våra 8or och där är bara att konstatera att går du runt på [stadens namn]s gator här på 1700-talet så var det inte bara svenska utan holländska, danska, det var tyska och det var franska och det pratades på en mängd olika språk. Så man pratar egentligen inte om vad det var som var svenskt och kommer du till Göteborg på 16–1700-talet så är det en stad som byggs upp av européer och då är frågan Vad är det genuint svenska? Och vad är det grundläggande, det är svårt att säga vad som vart från början för vart vi än går tillbaks till har det också varit en influens från olika kulturer som är ihop sammansatta så att säga. Så på ena sidan kan jag tycka att när det står Sverige och vi och trygg identitet så det finns ingen trygg identitet egentligen utan man ska kanske jobba med eleverna att förstå att det som har byggt upp Sverige... Vi jobbar t.ex. med våra 8or och tittar på hur Sveriges karta har förändrats sen vi började prata om Sverige som ett land. Går vi tillbaka till 1000-talet och jobbar oss framåt så ser vi ju det är ju... som vi har fått lära oss om Arn och filmerna kring Arn... att det här är ju ett land som har varit hopsatt och det har varit olika län och det har varit landskap, och det har varit kungar och det har varit influenser från runt omkring oss hela tiden och så har vi hela tiden framåt i historien ändrat gränser och kartan och vi har fått in olika kulturer... kulturella influenser till vårt land som har format det och som har blivit det som vi kallar för Sverige idag och svensk kultur.”

Bilaga 4 - Respondent 3

Respondent 3 (Skola: Gymnasiet / Ämne: Historia, Samhällskunskap och Psykologi)

”Vilka fördelar ser du med att ha mångfald i undervisningen?”

Världen är en mångfalds värld så det är ju självklart tycker jag att... Jag tycker inte att man hoppar på det för att det är ett bra tema utan jag tycker att det är så självklart. Världen ser ju ut så nu, vi ska jag diskutera hur världen ser ut och hur vi kan hantera det. Också det här att de ska ta ställning till var finns jag i detta. De som kommer från olika kulturer ska också känna igen sig i skolan, så jag blir jätteglad om jag har i en klass ungdomar som kommer från olika ställen. Då kan man bygga på det som de kan berätta. När vi pratar om invandring till Sverige kan jag fråga någon i klassen: Hur var det då med er familj? När var det... Så kan jag säga: När var de ni kom hit? Ni kom därifrån? Hur kändes det? Hurdant... då måste jag veta att de pallar det. Men oftast så brukar det vara helt OK. De tycker att det är skönt att berätta om det. För ett par veckor sen så var det en tjej som berättade om sina föräldrar som kom från Kosovo och hur de kom hit. De var utbildade läkare bägge två och då berättade hon hur de fick läsa om och ta om examen och kämpa för det. Hur stolt hon var att de orkat klara ut det men också hur de saknade det gamla landet. Så efter att hon berättat det applåderade klassen åt hennes föräldrar. Var inte det gulligt? De tyckte att det var så fint. ”

Bilaga 5 - Respondent 4

Respondent 4 (Skola: Gymnasiet / Ämne: Samhällskunskap och Historia)

”Vad säger styrdokumentet om mångfald?”

Ja dom är ju... dom är ju... ganska enkla egentligen. Just därför att hela skolan genomsyras av ett demokratiskt tankesätt så att säga och i demokratin ligger ju det här, den här höga acceptansen och mångfald. Så att tolkar man in det så är det väldigt enkelt. Mångfald ska ju finnas och det ska ju inte vara någon stor grej. Men det blir ju ändå det eftersom man måste skriva det kanske i styrdokumentet. Det betyder ju att det inte finns överallt den här acceptansen så självklart som jag tycker att den borde.

Skulle du säga att det är aktuellt för dina ämnen som du undervisar i?

Ja, mycket. Speciellt i samhällskunskap. Och tittar man på historia så är det ju också rätt så viktigt, därför att det visar ju på något sätt på hur vi nått fram till det samhället där vi befinner oss idag, hur attityder och värderingar har blivit dom dom är idag. Det kan man ju utläsa genom att studera historia då. Men i samhällskunskap är dom här frågorna högaktuella, man pratar ju om dom ofta. Just därför att samhället ser ut som det gör.”

Bilaga 6 - Respondent 6

Respondent 6 (Skola: Grundskolans senare år / Ämne: samtliga SO-ämnena och Svenska)

Utdrag 1:

”Hur ser du då på mångfald i relation till din yrkesroll, hur påverkar det dig som lärare? Att det finns mångfald i klassrummet.

Ja, det har blivit svårare, tuffare att vara lärare. Svårare... För det är många invandrare nu som har väldigt dålig bakgrund som kommer hit. Då får gå väldigt kort tid på förberedelseklass och så vidare. Så att... Jag har ju elever som nätt och jämt kan läsa och skriva, och har väldigt dåliga förkunskaper. Plus då att dom har en annan kulturell bakgrund som skapar svårigheter. Dom har... Ja och det blir en helt annorlunda förförståelse, ovana i det svenska samhället och den svenska skolan och så vidare. Och svenska normer och regler och allting.”

Utdrag 2:

”Hur tolkar du detta utdrag? Vad ska man lägga tyngd på? Eller vad ska skolan lägga tyngd på?

[funderar] Ja, jag tolkar det, att man ska känna till sin egen historia och man kan ju ha det som en utgångspunkt. För känner du inte till din egen kultur och historia så kan du inte jämföra med annat. Utan detta är inte... detta innebär definitivt inte att man bara ska läsa Sveriges kultur och historia.

Nehe...

Men det... men du ska ha en egen plattform att stå på. För annars, har du inte den så kan du aldrig dra de här jämförelserna. Så är det i livet över huvudtaget tycker jag, man måste ha en egen plattform. Det gäller nästan allt i livet, har du inte den att utgå från så då är ju allting en gungfly.”

Bilaga 7 - Respondent 7

Respondent 7 (Skola: Gymnasiet / Ämne: Samhällskunskap, Svenska och Historia)

”Ja men då kommer vi in lite på nästa fråga som jag har, om hur mångfalden påverkar din undervisning i form utav val av stoff, material och metod som du använder dig av? Skulle du säga att mångfalden i klassrummet påverkar det?

Det påverkar det. Dels för att jag kan ju välja material som appellerar till dom som breddar vår mångfald så att säga. Det kan ju vara både om jag har ehh... elever som har etniskt hör hemma i Värmland eller i ex-Jugoslavien eller Somalia så kan plocka upp någonting som har en anknytning till det, deras bakgrund och använda det. Det svåra är väl många gånger att eleverna själva inte ser värdet i det som dom har med sig. Så du får nästan ta tag i det och lyfta fram det själv. Dom ser sällan sin bakgrund som om det har något värde här i svenska skolan kan jag känna.

Okej.

Om det nu beror på att dom är eh... när man kommer ... det beror på vilket stadium de befinner sig. När man kommer till Sverige så ska man bli svensk och då kanske man ser att det inte... att det man har med sig inte har det här värdet. Så det kommer inte självmant, till 90% så kommer det inte självmant. Det finns få elever som lyfter fram sin egen bakgrund, det är ganska ovanligt.

Okej.

Så man får själv dra fram det, lyfta fram det. När man får grepp om att det finns där. Men det är ju inte alltid som man får.”